

september 2025

Beste Gamelan-vriend(in),

Met genoeg delen wij in deze nieuwsbrief weer wat ervaringen met u/jou. Ons nieuwe speel- en lesseizoen is weer begonnen; wij hebben alweer les van Michiel gehad en zijn wij bezig nieuwe stukken te verkennen en in te studeren.

Intussen mochten wij Evelien als nieuw lid van Widara Kandang verwelkomen. Voor Evelien is het spelen in een gamelanorkest een geheel nieuwe ervaring, de structuur van de muziek, de klank, de instrumenten, het luisteren naar elkaar... het is mooi en boeiend om te zien hoe de, al gevorderde, ensembleleden haar helpen, want ook voor een aantal van hen was het gamelanspel in het begin een totaal nieuw avontuur, zeker als je een ervaren beoefenaar van de *westerse* muziek was.

*

Concert van zaterdag 24 mei

Wij hebben genoten van ons concert op 24 mei j.l. in het kader van het 15-jarig bestaan van de Wereldmuziekschool.

Wij speelden voor het eerst onder onze ensemble naam "Widara Kandang" (zie voor de betekenis de vorige nieuwsbrief, of lees op de website pagina widadrakandang.com , scroll naar beneden onder de foto)

Voor deze gelegenheid hadden wij de instrumenten naar de begane grond gebracht. Dat was best even een gesjouw en georganiseer, maar vele handen maakten het werk licht. Vervolgens moest met de opstelling van de instrumenten niet alleen rekening gehouden worden met de akoestiek, maar ook met de vrije doorloop voor bezoekers die, bijvoorbeeld, naar de bovenverdieping wilden gaan voor de proeflessen die daar gegeven werden. Omdat er ook op het binnenplein van het winkelcentrum activiteiten waren, kwamen muzikanten hun jassen en spullen naar de achtergelegen ruimte brengen en halen, hetgeen soms vreemde taferelen opleverde van langs ons orkest passerende boodschappenkarretjes.

Voor de aanvang van het concert werden er bloemen en een bordje eten bij de Grote Gong (Gong Ageng) geplaatst. Offers zoals bloemen, voedsel en wierook worden aan de Gong Ageng gegeven omdat hij wordt beschouwd als de ziel van het ensemble.

Deze offers zijn een belangrijk gebaar van respect voor het instrument en de spirituele betekenis ervan binnen de gamelantraditie.

Ensemble Widara Kandang mocht zich verheugen met de gastspelers Elsje Plantema en Harry Willemsen en in het publiek ontvingen wij van harte Patricia, Jet en Marella.

Een bijzondere genodigde van muziekschoolinitiatiefnemer Hein Pijnenburg was de heer Jos Wienen (burgermeester van Haarlem).

Burgemeester Jos Wienen, programma lezend, links naast Hein Pijnenburg

Wij speelden de volgende composities:

Ladrang Wilujeng - een "Javaanse welkomsttekst" of "gelukbrengende compositie", waarbij "Ladrang" verwijst naar de muzikale vorm en "Wilujeng" (van het woord selamat) veiligheid, welzijn of voorspoed betekent. Het is een populaire en veel gespeelde Javaanse gamelancompositie die wordt uitgevoerd om de luisteraars en de gastheer geluk en goede wensen te brengen, vaak aan het begin van evenementen, ceremonies of repetities.

Ketawang Puspawarna - "Ketawang van diverse bloemen". Het is een Javaanse gamelancompositie, waarbij "Ketawang" verwijst naar de structuur van het stuk en "Puspawarna" Javaans is voor "soorten bloemen". Het stuk, gemaakt door Prins Mangkunegara IV, is een poëtische ode aan zijn vrouwen en concubines, waarbij elke strofe van de tekst en de bijbehorende melodielijn een andere bloem voorstelt, die verschillende emotionele toestanden (rasa) symboliseert.

Ladrang Asmaradana - verwijst naar het Javaanse gezongen gedicht en poëtisch ritmische patroon, waarbij het woord "Asmaradana" "hartstochtelijke liefde" of "vurige romantiek" betekent. Het onderwerp behandelt doorgaans thema's als liefde, romantiek en de complexe gevoelens die daarmee gepaard gaan, zoals vreugde, verdriet, jaloezie en achterdocht. Het is een van de verschillende dicht-vormen die gebruikt worden om thema's als liefde en levensrichtlijnen over te brengen, vooral tijdens de fase van "kasmaran" (verliefd zijn).

Lancaran Ricik-Ricik - "Lancaran" duidt op een specifieke vorm of textuur van luide Javaanse muziek. "Ricik-Ricik" betekent in Banyumas-Javaans dialect "het geluid van de regen" en wordt gekenmerkt door eenvoudige, herhalende melodieuze frases en afwisselende variaties in een specifiek stemmingssysteem.

Deze vier stukken zijn nu traditioneel gespeeld, compleet met zang, en aangevuld met rebab, suling en siter, maar ons ensemble is nog in de leerfase. Om zoveel mogelijk feeling te krijgen met een muziekstuk en om nieuwe vaardigheid te ontwikkelen wisselen onze spelers na ieder stuk van instrument. Zo kon het zijn dat wij Wilujeng en Ricik-Ricik in een vorig concert speelden, maar dat ieder toen aan een ander instrument gezeten was.

“Wat moeten wij aan?” was de vraag van Noerah die wat naaiwerk opleverde. Het zou leuk zijn er representatief uit te zien als ensemble. Het was te onzeker om bestellingen in Indonesië te doen, ondanks serieuze pogingen van Noerah's man die daar op familiebezoek was.

Na het internet afgezocht te hebben werd er een aardige batikstof, leverbaar per meter, gevonden. De stof in blauwtinten kwam aardig overeen met de kleuren van de gamelaninstrumenten. Nu nog een naaipatroon van een model dat iedere dame in het ensemble kon dragen en waarin je je makkelijk kon bewegen. Het werd een tuniek waaronder je een passende kleur t-shirt of blouse kunt dragen, samen met een passende kleur broek, of rok. Voor de heren werden blauwe overhemden opgesierd met panelen van de batik stof op de borst en kraag.

Het was even een beetje nachtwerk, maar het resultaat loonde.

Ensemble groepsfoto concert 24 mei 2025 (de gastspelers in eigen blauwe batik shirts) vlnr stand: Niniek, Jenny, Thomas, Harry, Margreet, Betty, Michiel, Elsje, Noerah en vlnr knielend: Bregje, Lucienne, Yukari

Workshop na afloop van het concert

Onder leiding van Michiel en met assistentie van Elsje en Yukari namen jong en oud deel aan een fijne workshop.

Een aantal bekenden van vorige workshops deden mee, zoals het jongste spelertje en onze gamelanvriendin Jet.

Natuurlijk hoopten wij ook nieuwe interesse te wekken voor het gamelanspel. Dit keer heeft het (nog) geen nieuwe spelers gebracht, maar degenen die meegedaan hebben, hebben gamelan met interesse en plezier ervaren en weten ons nu te vinden...

Een van de composities die Michiel ons nu laat instuderen heet Talu.

Eigenlijk bestaat deze Talu uit *drie* stukken: **Talu-Srepegan-Sampak**, zoals het gebruikt wordt bij de voorstelling van, bijvoorbeeld, het schimmenspel “De Schending van Soebadra”.

Talu is het *muzikale voorspel* in een wayangvoorstelling, met name *wayang purwa*, het Javaanse schimmenspel dat voornamelijk het Rama-verhaal en de Pandawa-cyclus presenteert.

Wayang purwa kent als voorstellingsvorm zowel *wayang kulit* (uitgevoerd door platte, uit leer gesneden poppen achter een verlicht scherm), als *wayang wong*

(uitgevoerd door dansers/acteurs die ook tekst hebben), als *sendratari* (uitgevoerd door dansers).

Al deze voorstellingen kennen een vaste structuur en worden altijd door een *slendro* gamelanorkest begeleid. (slendro: alle instrumenten zijn afgestemd op een toonstelsel met vijf tonen per octaaf. Kyai Slamet is een slendro gamelan set.)

In de Talu (een beetje te vergelijken met de ouverture bij de opera) komen muziekstukken voor die de voornaamste *gemoedsstemmingen* weerspiegelen die in de komende voorstelling zullen plaatsvinden. De Talu wordt traditioneel vanaf ongeveer 20.00 uur gespeeld.

Tijdens het spelen van de Talu rangschikt de dalang (= poppenspeler) de poppen door ze op hun plaatsen in de prikbalken te steken, of, de poppen die het eerst op moeten komen, in het deksel van de rekvisietenkist te leggen. Hij plaatst de *kayon* (= levensboom, ook wel gunung genoemd, die de verbinding van Onderwereld en Bovenwereld symboliseert) rechtop in het midden van het scherm. De dalang spant ook het kelir (= het scherm) nog even goed aan.

Srepegan is muzieksoort ter begeleiding van een (innerlijke) strijd.

Sampak (heftiger dan srepegan) is de muzieksoort ter begeleiding van een gevecht.

Om bovenstaand meer te kunnen begrijpen is een beetje inzicht nodig in de structuur van een wayangvoorstelling. De gamelanmuziek is een onlosmakelijk en belangrijk onderdeel van het wayangspel.

Traditioneel gezien kent men *drie opeenvolgende muzikale spelfasen* die men herkent aan de modus of toonsoort die suggestief is voor de sfeer van de, op dat moment gespeelde, scene.

20.30 (ongeveer)-24.00 uur – de gamelan speelt muziek in *patet 6*. Dit zijn heel *ontspannen* melodieën. Dit is de laagste modus. Gespeeld gedurende het eerste deel van de voorstelling.

0.00-3.00 uur – de gamelan speelt muziek in *patet 9*. Er komt grotere *spanning*. Dit is de middelste modus. Gespeeld gedurende het tweede deel van de voorstelling.

3.00-6.00 uur – de gamelan speelt muziek in *patet manyura*. Dit zijn levendige melodieën. Dit is de hoogste modus. Gespeeld gedurende het derde deel van de voorstelling.

Binnen deze driedeling bestaat er een *secondaire indeling* in scenes waarvan er sommige *verplicht* zijn. De dalang kan echter ook een aantal scenes invoegen of weglaten; al naar gelang welke lakon (= drama, toneelstuk, wayangvoorstelling) er gespeeld wordt.

~*~

Wist je dat:

De *naam* Gamelan is afgeleid van gamel, een Oud-Javaans woord voor "slaan" of "kloppen", omdat de meeste instrumenten van een gamelan slaginstrumenten zijn.

Je kunt een Gamelan vooral op de eilanden Java, Madoera, Bali en Lombok vinden.

Een Javaanse Gamelan kan bestaan uit *vijf tot veertig instrumenten* en het repertoire is zeer uitgebreid.

Officiële, rituele en ceremoniële gebeurtenissen worden door de Gamelan begeleid, soms in *concertvorm*, maar vaak *in combinatie met dans of schimmenspel*.

Gamelanorkesten zijn op vele plaatsen aanwezig, onder meer in Vorstenhoven, radio- en tv stations, scholen, bedrijven, maar ook in privébezit bij mensen thuis.

Een *compleet* gamelan orkest bestaat uit 2 zelfstandige orkesten:

een 7-tonig pélog orkest en een 5-tonig slendro orkest.

Beiden hebben ieder een eigen functie.

De slendro en pélog gebruiken een microtonale toonschaal die afwijkt van de in het Westen gebruikelijke gelijkzwevende stemming en eigen ritmische structuren, waardoor de muziek de Westerling vaak wat vreemd in de oren klinkt.

Javaanse Gamelanmuziek kent verschillende stijlen, afhankelijk van de eiland-regio, maar het principe blijft overal hetzelfde: een *kernmelodie*, omspeeld en wisselend van *tempo en speltechniek* met een duidelijke *interpunctie door de grote gongs*.

Binnen een strak stramien, gedicteerd door toonsoort, toonaard, sfeer en functie van de compositie, bestaat er een zekere mate van vrijheid van keuze van vaststaande omspelingsmotieven. Improvisatie is eigenlijk niet gebruikelijk.

In de hof-bibliotheken wordt de Javaanse Gamelan, zoals wij die nu kennen, voor het eerst vermeld in oude teksten uit de 16e eeuw, maar opgravingen van bronzen instrumenten, gedateerd uit de 8e eeuw, doen vermoeden dat er

eerder orkesten gevormd waren, al dan niet als voorloper van de huidige Gamelan.

Traditioneel staat het orkest (of de dans, of het schimmenspel) *ten dienste* van de gasten, de spelers en zangers kennen geen persoonlijke eer; het samenwerken is voor het resultaat verantwoordelijk.

Hierdoor kent men *geen belonend applaus*.

Maar tegenwoordig, in ons land nemen de spelers het applaus buigend in ontvangst. (hetgeen voor traditioneel opgeleiden soms wat verwarrend is en onhandig aanvoelt.)

~*~

Vrienden van de Gamelan

Wij zijn u/jou heel dankbaar voor alle support, of het nu in geldbedrag, reclame maken, een helpende hand, (opbouwende) kritiek, uw/jouw getoonde interesse, of gewoon een aardig woord van waardering is!

Namens alle spelers van ensemble Widara Kandang : heel graag tot ziens bij een concert, workshop, of tijdens de zaterdagse repetitie (altijd welkom om te zien en te luisteren).

Widara Kandang

KvK 68787065

website: widarakandang.com

email adres: widarakandang@hotmail.com

voor donaties:

NL35 INGB 0007 752600

tnv Larasati Widara

Kyai Slamet Gamelan

adres:

Wereldmuziekschool

Rivièradreef 29, 2037 A

(Winkelcentrum

Schalkwijk, t/o Hema)

Tel: 06 – 18 32 41 89

